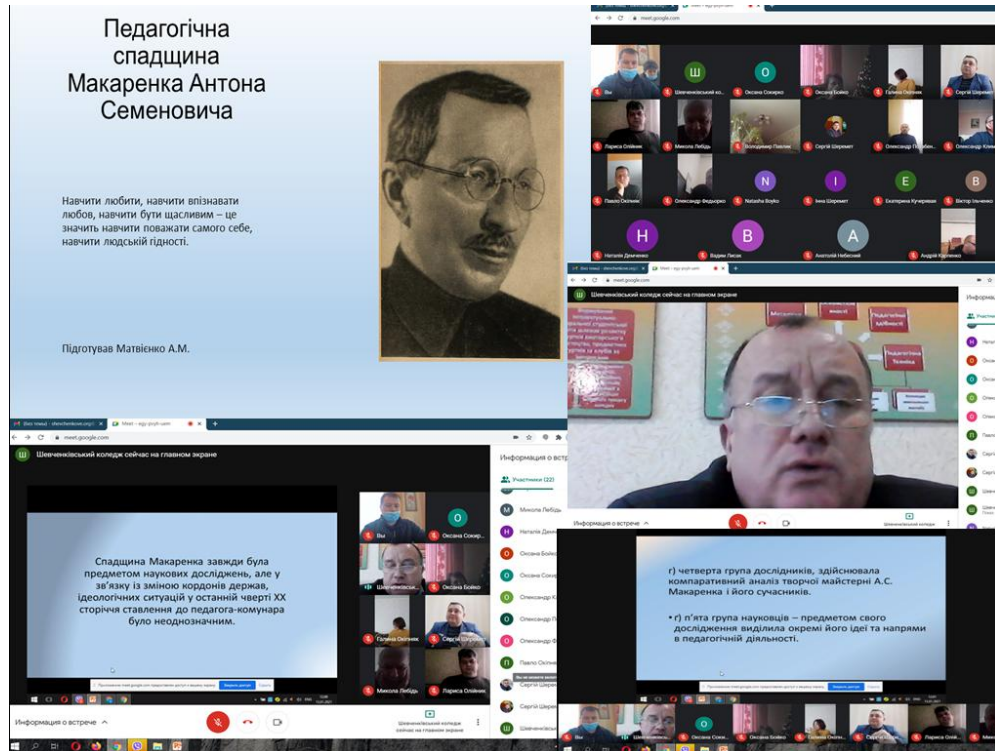

13.01.2021

ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА: МАКАРЕНКО АНТОН СЕМЕНОВИЧ

Матвієнко А.М. - український радянський педагог і письменник, один із засновників системи дитячо-підліткового виховання. Здійснив у педагогічній практиці дослід, який не має прикладів, масового перевиховання дітей-правопорушників в трудовій колонії ім. М.Горького (1920-1928), під Полтавою, з 1926 в Куряжі поблизу Харкова) і дитячій комуні ім.Ф.Е.Дзержинського (1927-35, в передмісті Харкова). Розробляв теорію і методику виховання в колективі, теорію сімейного виховання.

Свідченням міжнародного визнання А. С. Макаренка стало відоме рішення ЮНЕСКО (1988), що стосується всього чотирьох педагогів, що визначили спосіб педагогічного мислення в XX столітті. Це - Джон Дьюї, Георг Кершенштейнер, Марія Монтессорі та Антон Макаренко.

Педагогічна система Макаренка була настільки новою та оригінальною, що вона не зразу увійшла у життя, а, навпаки, була піддана гострій критиці.

Новаторська педагогіка Макаренка А.С. вже при його житті отримала не тільки широке визнання, але й практичне впровадження. Макаренко А.С. неодноразово виступав на педагогічних нарадах, конференціях різного рівня Полтавської і Харківської областей, України в цілому. Він щиро виступав з власним досвідом комуністичного виховання дітей і молоді по радіо, в періодичних виданнях ("Правда", "Известия", Литературная газета").

Фізичне виховання органічно пов'язано з естетичним. При створенні системи позакласної роботи Макаренко А.С. виходив з того, що кожний захід має бути визначним кроком в досягненні загальної педагогічної мети, ні в якому разі не відволікати від неї. Участь дітей в роботі клубів повинна бути обов'язково добровільною. Заняття повинні проводитись при одночасному поєднанні відпочинку, навчання, праці, розваг та різного роду діяльності вихованців.

Найбільш яскравим пропагандистом педагогічної спадщини Макаренка А.С. в 50-60 роках був Сухомлинський В.О., а 80-90рр. Захаренко О.А.

Спадщина Макаренка завжди була предметом наукових досліджень, але у зв'язку із зміною кордонів держав, ідеологічних ситуацій у останній чверті ХХ сторіччя ставлення до педагога-комунара було неоднозначним.

Аналіз останніх публікацій підтвердив поділ дослідників його праць і діяльності на кілька груп:

- а) науковці, що продовжували вивчати творчу спадщину вченого, критично оцінюючи період, в якій він жив і працював.
- б) друга група дослідників спадщини А. Макаренка акцентувала свою увагу на тому, що змінилася ідеологічна ситуація і вчення українського педагога втратило своє значення
- в) третя група вчених, серед них вітчизняні і зарубіжні, розглядають А.С. Макаренка як заслуженого і всесвітньовідомого педагога й вихователя.

г) четверта група дослідників, здійснювала компаративний аналіз творчої майстерні А.С. Макаренка і його сучасників.

- г) п'ята група науковців – предметом свого дослідження виділила окремі його ідеї та напрями в педагогічній діяльності.

- Зі стислого переліку останніх досліджень слідує, що найменш вивченим є педагогічний досвід А.С. Макаренка з проекцією його на сучасне ринкове суспільство, що частково сформувалося в Україні, з його ризиками.

Застосовуючи методи аналогії, моделювання, ретроспективного аналізу й провівши порівняння вирізняють:

- а) історичної обстановки, коли припадала діяльність педагога-новатора із сучасною історичною епохою та її “викликами часу”;
- б) ставлення Макаренка до найважливіших проблем молоді того часу та практичні дії щодо їх вирішення тоді й сьогодні;
- в) тотально ідеологізоване суспільство епохи Макаренка та його пошук індивідуального підходу у вихованні особистості й нинішнє безідейне суспільство з його повною байдужістю до потреб людини, – можна висловити наступні думки.

Сам педагог визнавав, що виховання є процес соціальний в широкому розумінні цього слова. Дитину виховує (добре чи зле) все – природа, середовище явища, речі, але насамперед люди – з них на першому місці у батьків та педагогів і необхідною умовою правильного виховання дітей у сім’ї має бути “повна сім’я” як виховний колектив.

Він надавав великого значення у вихованні дітей розумному батьківському авторитетові,

стверджуючи, що справжній батьківський авторитет повинен мати в своїй основі: здорову сім’ю, громадський обов’язок і честь батьків

У своїй науково-теоретичній і практичній педагогічній діяльності він завжди бачив подвійний об’єкт: “суспільство і особистість”.

За вченням А. Макаренка, запорука успіху для педагога полягає в індивідуальному підході до дитини.

- Завдання всебічного розвитку дітей і молоді А. Макаренко вбачав у поєднанні розумового, фізичного, морального, естетичного, трудового виховання і політехнічного навчання в комплексі.

Як педагог і психолог, він глибоко аналізував усі етапи виховного процесу: підготовку вчителя до уроків, процес навчання на уроках, пояснення нового матеріалу і перевірку знань учнів, поведінку учнів на уроках, засвоєння навчального матеріалу, вияв здібностей і професійних нахилів.

- Значну увагу А. Макаренко приділяв дитячій грі, особливо рольовій, надаючи їй важливого значення в житті дитини.

- Процес виховання нашого молодого покоління у XXI ст. повинен бути з акцентом на морально-духовні цінності, щоб відбувався збалансований підхід до адекватної оцінки життєвих принципів і розуміння, щоб процес виховання і навчання педагог бачив як систему всебічного розвитку дитини

- На основі порівняльного методу історичної обстановки, що склалася в 20-30-х рр. XX і початку XXI сторіч приходимо до висновків, що соціально-економічні та політичні умови, що існували й склалися сьогодні в Україні, в час світової економічної кризи, майже тотожні й використання у навчально-виховному процесі національної школи.

- Проблема повноцінного сімейного виховання у наш час є доволі гострою. Це змушує об'єднуватися різні державні установи, громадські та релігійні організації для вирішення актуальних проблем у суспільстві.

Результатом втілення на практиці цих проектів має бути позитивний ефект й очікуваний необхідний результат: відбуватиметься “демографічний вибух”, як свідчення стабільності та впевненості громадян своєї країни в завтрашньому дні, адже “сім'я – ядро держави”, якщо ми її врятуємо, тоді суспільство в цілому буде міцним.

Оцінюючи актуальність педагогічної спадщини А. С. Макаренка в соціокультурній сфері XXI ст., можна зробити такі висновки, що:

- 1) його спадщина з педагогічною концепцією комплексного підходу до виховання є потрібною для вирішення суспільних проблем;
- 2) твори видатного вченого про виховання в сім'ї абсолютно не втратили значення і можуть бути корисними для сучасних сімей і педагогів, оскільки підготовлені фахово;
- 3) використання його практичної методики щодо попередження появи неповних сімей і профілактична робота психологічних служб із “соціальними групами ризику” будуть ефективними у боротьбі з цією проблемою сьогодні.